

**Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Арнайы және инклюзивті білім беруді дамытудың
ұлттық ғылыми-практикалық орталығы**

Психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялардың
арнайы педагогтары (дефектологтары) үшін

**«БАЛАЛАРДЫҢ ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІН
ДИАГНОСТИКАЛАУДЫҢ, КЕҢЕС БЕРУДІҢ ЖӘНЕ БАҒАЛАУДЫҢ
ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ»**

**педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру
бағдарламасы**

АЛМАТЫ 2026

МАЗМҰНЫ

1. Жалпы ережелер	3
2. Глоссарий.....	3
3. Бағдарламаның тақырыбы.....	5
4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері	6
5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны.....	7
6. Оқу процесін ұйымдастыру	10
7. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету	11
8. Бағдарламаның нәтижелерін бағалау	11
9. Курстан кейінгі сүйемелдеу	12
10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі	12

1. Жалпы ережелер

1. Педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының «Балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін диагностикалаудың, кеңес берудің және бағалаудың заманауи тәсілдері мен технологиялары» білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялардың арнайы педагогтері (дефектологтары) үшін оқытуды регламенттейді.

2. ПМПК педагогтарының біліктілігін арттыру курстарын өткізудің өзектілігі мен қажеттілігі әлеуметтік-педагогикалық модельге көшуге байланысты консультациялар қызметін реформалауға байланысты. Қазіргі уақытта инклюзивті білім беруді дамытудағы жалпы әлемдік тренд даму проблемаларын диагностикалаудың медициналық моделінен мүмкіндігі шектеулі балаларды дамыту және оқыту проблемаларын бағалаудың әлеуметтік-педагогикалық моделіне көшу болып табылады. Қазақстан Республикасы БҰҰ-ның «Білім беру саласындағы кемсітушілікке қарсы күрес туралы» Конвенциясын ратификациялай отырып, білім беру жүйесіне әлеуметтік-педагогикалық көзқарас қағидаттарын дәйекті түрде енгізеді. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 26 маусымдағы № 56-VII Заңына сәйкес ПМПК қызметі әлеуметтік-педагогикалық модель негізінде жүзеге асырылуы және балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін анықтауға және оқытудың арнайы жағдайларын жасауға бағытталуы тиіс.

«Балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін диагностикалаудың, кеңес берудің және бағалаудың заманауи тәсілдері мен технологиялары» бағдарламасы білім беру саласындағы мемлекеттік басымдықтар мен әлемдік трендтерге сәйкес әлеуметтік-педагогикалық модель негізінде психологиялық-педагогикалық диагностиканың заманауи принциптері мен мазмұнын қамтиды.

ПМПК педагог-дефектологтарының кәсіби қажеттіліктерін талдау инклюзивті білім беруді дамытудың қазіргі жағдайындағы кеңес беру қызметі бойынша біліктілікті арттыру және балаларды оқыту мен тәрбиелеу проблемаларын диагностикалау және кеңес берудің заманауи тәсілдері мен технологияларын қолдану қажеттілігін анықтады.

3. Білім беру бағдарламасы педагогикалық жұмыстың негізгі бағыттары бойынша ПМПК педагогтарының кәсіби құзыреттілігін дамытуға: әлеуметтік-педагогикалық модельге және педагогтің диагностикалық-кеңес беру жұмысына заманауи тәсілдер негізінде балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалауға, кеңес беруге, зерттеуге бағытталған.

2. Глоссарий

Ұғым	Ұғымның анықтамасы
------	--------------------

Инклюзивті білім беру	ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылар үшін білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ететін процесс («Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы); инклюзивті білім беру – кемсітушіліктің барлық түрлерін жоя отырып, әртүрлілік пен әртүрлі қажеттіліктер мен қабілеттерді құрметтей отырып, барлығына сапалы білім беруге бағытталған жалпы білім беруді дамытудың үздіксіз процесі (ЮНЕСКО).
Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдар (балалар)	тиісті деңгейдегі білім алу және қосымша білім алу үшін арнайы жағдайларда тұрақты немесе уақытша қажеттіліктерді сезінетін адамдар (балалар).
Ерекше білім беру қажеттіліктері	онсыз сапалы білім алу мүмкін емес оқу-дамыту процесінде көмек пен қызметтерге деген қажеттілік.
Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау	білім алу үшін қажетті арнайы жағдайларды анықтау.
Проблемаларды бағалау және ЕБҚ бар балаларға көмек көрсетудің әлеуметтік-педагогикалық моделі	оқыту қиындықтарын психологиялық-педагогикалық бағалауға және оқушының білім беру қажеттіліктерін анықтауға негізделген модель, ал оқыту - арнайы жағдайлар жасау арқылы жалпы білім беру процесіне қосу.
Білім алудың арнайы шарттары	оқу, сондай-ақ арнайы, жеке-дамытушы және түзету арқылы дамыту бағдарламалары мен оқыту әдістерін, техникалық, оқу және өзге де құралдарды, тіршілік ету ортасын, психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді, медициналық, әлеуметтік және өзге де қызметтерді қамтитын жағдайлар, онсыз ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдардың (балалардың) білім беру бағдарламаларын меңгеруі мүмкін емес.
Психологиялық-педагогикалық диагностика	Мектепте оқудағы қиындықтардың себептері мен сипатын анықтауға және дамушы психологиялық көмектің бағыттарын анықтауға бағытталған психологиялық-педагогикалық әдіс-тәсілдер, тестілер кешені.
Оқу қиындықтарын психологиялық-педагогикалық жүйелеу	оқу іс-әрекетінің бұзылуының себептерін, көріністері мен сипатын бағалаудың психологиялық-педагогикалық критерийлеріне негізделген оқытудың әртүрлі қиындықтарын жүйелеу.
Педагогикалық	балаларды оқыту мен тәрбиелеу проблемаларын

зерттеу бағдарламасы	анықтау үшін тиісті принциптерді, әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, балаларды тексерудің реттелген процесі.
Психологиялық-педагогикалық кеңес беру	маманның баланы дамыту, оқыту және тәрбиелеу проблемалары туралы ақпарат беруі және оларды жеңу үшін қажетті нақты әрекеттер туралы ұсыныстар беруі.

Терминдердің өзектілігі олардың арнайы және инклюзивті білім беру саласындағы нормативтік-құқықтық құжаттардағы соңғы өзгерістерге сәйкестігімен негізделген.

3. Бағдарламаның тақырыбы

4. «Балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін диагностикалаудың, кеңес берудің және бағалаудың заманауи тәсілдері мен технологиялары» кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасының отандық білім беру жүйесінде баламасы жоқ. Бағдарламаның өзектілігі оның әлеуметтік-педагогикалық модель негізінде ПМПК педагогтары қызметінің мазмұнын ашатындығына, ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған арнайы оқу жағдайларын анықтау тәртібін белгілейтіндігіне байланысты. Бағдарламаның жаңалығы ЕБҚ бар балаларды диагностикалау мен кеңес берудің заманауи тәсілдері мен технологияларына негізделген оқытудың қиындықтарын жаңа психологиялық-педагогикалық жүйелеуді зерттеу болып табылады. ПМПК педагог-дефектологтарының біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасында алғаш рет ерте, мектепке дейінгі және мектеп жасындағы баланың отбасына педагогикалық кеңес беру мәселелері зерделенеді, сондай-ақ ата-аналарға тәрбие мен оқыту мәселелері бойынша ұсынымдар әзірлеу дағдыларын қалыптастыру көзделеді.

5. Бағдарламаның тақырыбы 11 тақырыпты зерттеуді қамтиды.

1-тақырып. Инклюзивті және арнайы білім беру саласындағы халықаралық және отандық заңнамалық база. ПМПК қызметін нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету.

2-тақырып. Инклюзивті білім беру жағдайындағы психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар қызметінің негізгі бағыттары. Проблемаларды бағалаудың және ЕБҚ бар балаларға көмек көрсетудің медициналық және әлеуметтік-педагогикалық моделі. ПМПК қызметін ұйымдастыру принциптері.

3-тақырып. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтары. ЕБҚ бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы.

4-тақырып. Ерекше білім беру қажеттіліктерінің түрлері. ПМПК жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау критерийлері.

5-тақырып. ПМПК қызметінің негізгі бағыттары. ПМПК-да кешенді тексеру мен кеңес берудің жалпы принциптері мен тәртібі.

6-тақырып. Ерте жастағы балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламасы.

7-тақырып. Мектеп жасына дейінгі балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламасы.

8-тақырып. Мектеп жасындағы балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламасы.

9-тақырып. Аутизмі бар балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламасы.

10-тақырып. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтарды психологиялық-педагогикалық жүйелеу және оны ПМПК-да психологиялық-педагогикалық диагностикада қолдану.

11-тақырып. ЕБҚ бар балаларға диагностика мен арнайы педагогикалық көмек көрсетудің заманауи әдістері мен технологиялары.

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

6. Біліктілікті арттыру бағдарламасының мақсаты – арнайы педагогтардың (дефектологтардың) психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялардың негізгі бағыттары бойынша кәсіби құзыреттілігін дамыту: ЕБҚ бар балаларға диагностика мен кеңес берудің заманауи тәсілдері мен технологияларын пайдалана отырып, балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін тексеру, кеңес беру, анықтау (бағалау).

7. Бағдарламаның міндеттері:

1) балаларды педагогикалық тексеру және оларға кеңес беру және ерекше білім беру қажеттіліктерін айқындау жөніндегі ПМПК қызметін ұйымдастыру кезінде тыңдаушылардың білім беру саласындағы Қазақстан Республикасының заңдары мен заңға тәуелді актілерінің нормаларын білуін пайдалана білуін қалыптастыру;

2) проблемаларды бағалауға және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға көмек көрсетуге әлеуметтік-педагогикалық тәсіл негізінде инклюзивті білім беру жүйесінде ПМПК қызметін ұйымдастырудың негізгі бағыттары мен қағидаттарын ашу;

3) ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтарымен таныстыру; оқыту қиындықтарын психологиялық-педагогикалық жүйелеу;

4) белгіленген критерийлер мен пәнаралық тәсіл қағидаттарына сәйкес балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау дағдыларын қалыптастыру;

5) тыңдаушыларды ерте, мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балаларды, сондай-ақ аутизмі бар балаларды педагогикалық тексеру және оларға кеңес беру бағдарламаларымен таныстыру;

6) ПМПК-да педагогикалық диагностикада ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтарды психологиялық-педагогикалық жүйелеуді қолдана білуге үйрету;

7) әртүрлі даму кемістігі бар балалардың ата-аналарына кеңес беру

дағдыларын қалыптастыру;

8) тыңдаушыларды диагностикалаудың және даму кемістігі бар балаларға арнайы педагогикалық көмек көрсетудің заманауи әдістерімен және технологияларымен таныстыру.

8. Оқытудың күтілетін нәтижелері. Тыңдаушылар:

1) балаларды тексеру және оларға кеңес беру және ерекше білім беру қажеттіліктерін айқындау жөніндегі ПМПК қызметін ұйымдастыру тәсілдеріне нормативтік-құқықтық негіздеме беруге қабілетті болады;

2) проблемаларды бағалауға және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға көмек көрсетуге әлеуметтік-педагогикалық тәсіл негізінде инклюзивті білім беру жүйесіндегі ПМПК қызметінің бағыттары мен қағидаттарын біледі;

3) ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтарын; оқыту қиындықтарының түрлері мен себептерін ажыратады;

4) белгіленген критерийлер мен пәнаралық тәсіл қағидаттарына сәйкес балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау дағдыларын меңгереді;

5) әлеуметтік-педагогикалық модель негізінде ерте, мектепке дейінгі, мектеп жасындағы балаларды, сондай-ақ ПМПК-да аутизмі бар балаларды педагогикалық тексеру және оларға кеңес беру бағдарламаларын біледі;

6) ПМПК-да педагогикалық диагностикада ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтарды психологиялық-педагогикалық жүйелеуді қолданады;

7) әртүрлі даму кемістігі бар балалардың ата-аналарына кеңес беру дағдыларын меңгереді;

8) даму кемістігі бар балаларға диагностика мен арнайы педагогикалық көмек көрсетудің заманауи әдістері мен технологияларын біледі.

9. Оқытудың мақсаттары, міндеттері мен күтілетін нәтижелерінің өзара байланысы

Бағдарламаның мақсаты әлеуметтік-педагогикалық тәсіл негізінде балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін диагностикалау, кеңес беру және бағалау саласындағы ПМПК мамандарының кәсіби құзыреттілігін дамытуға бағытталған.

Бағдарламаның міндеттері мақсатқа жету бағыттарын нақтылайды және тыңдаушыларда кәсіби қызметтің білімін, іскерлігі мен практикалық дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Оқытудың күтілетін нәтижелері бағдарламаның міндеттерімен логикалық байланыста әзірленген және нақты кәсіби іс-әрекеттердің қалыптасуын көрсетеді.

Бағдарламаның міндеттері	Күтілетін нәтижелер
тыңдаушыларда ҚР заңдары мен заңнан туындаған актілер нормалары туралы білімдерді қолдана білуді қалыптастыру	ПМПК қызметінің нормативтік-құқықтық негіздемесін беруге қабілетті болады
ПМПК қызметін ұйымдастырудың	ПМПК қызметінің бағыттары мен

негізгі бағыттары мен принциптерін ашу	принциптерін біледі
ЕБҚ бар балалар топтарымен және қиындықтарды жүйелеумен таныстыру	балалардың топтары мен оқу қиындықтарының түрлерін ажыратады
ЕБҚ бағалау дағдыларын қалыптастыру	ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау дағдыларын меңгереді
зерттеу және кеңес беру бағдарламаларымен таныстыру	зерттеу және кеңес беру бағдарламаларын біледі
қиындықтарды жүйелеуді қолдануға үйрету	диагностикада жүйелеуді қолданады
ата-аналарға кеңес беру дағдыларын қалыптастыру	кеңес беру дағдыларын меңгереді
заманауи әдістермен және технологиялармен таныстыру	заманауи әдістерді біледі және қолданады

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

9. Бағдарлама 5 модульден тұрады: нормативтік-құқықтық, психологиялық-педагогикалық, мазмұндық, технологиялық, вариативтік.

10. Нормативтік-құқықтық модуль:

1-тақырып. Инклюзивті білім беру саласындағы халықаралық және отандық заңнамалық база: «инклюзивті білім беру» ұғымын неғұрлым әділ, кемсітпейтін қоғамның негізі ретінде заманауи түсіндіру. Инклюзивті білім берудің халықаралық құқықтық негіздері: Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы (БҰҰ, 1948); «Білім беру саласындағы кемсітушілікке қарсы күрес туралы» БҰҰ Конвенциясы, 1960; «Бала құқықтары туралы» БҰҰ Конвенциясы, 1989; «Мүгедектердің құқықтары туралы» БҰҰ Конвенциясы, 2006; және т.б. Отандық нормативтік құқықтық негіз: ҚР Конституциясы, ҚР Заңдары: «Бала құқықтары туралы», «Білім туралы», «Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», Жалпы білім беру, арнайы ұйымдардың, психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялардың, ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидалары, «Мүмкіндігі шектеулі балаларға психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялық көмек көрсету және тексеру» мемлекеттік қызмет көрсету қағидалары және басқа да өзекті нормативтік құжаттар.

11. Психологиялық-педагогикалық модуль:

3-тақырып. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар топтарының сипаттамасы: даму кемістігі бар балалар; жекелеген психикалық функциялардың бұзылуына байланысты оқуда қиындықтары бар балалар; мінез-құлық және эмоционалдық проблемалар (гиперактивтілік және зейін тапшылығы синдромы, аутизм спектрінің бұзылуы); қолайсыз - әлеуметтік, психологиялық,

экономикалық, лингвистикалық себептерге байланысты ерекше білім беру қажеттіліктері пайда болатын балалар білім беру ұйымдарында психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қағидаларында ұсынылған мәдени факторлар.

10-тақырып. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтарды психологиялық-педагогикалық жүйелеу және оны ПМПК-да психологиялық-педагогикалық диагностикада қолдану. Оқытудың негізгі қиындықтарының қысқаша сипаттамасы: өнімділіктің төмендігі (жұмысқа баяу қосылу; сабақ немесе күн ішінде өнімділіктің тез сарқылуы немесе ауытқуы); қызметті ерікті түрде реттеудің, жоспарлаудың және бақылаудың жеткіліксіздігі (алаңдаушылықтың жоғарылауы, қозғалыстың мазасыздығы және импульсивтілік; тапсырмаға енгізу, оның жағдайында бағдарлау және мақсатты сақтау қиындықтары және т.б.); есту-сөйлеу ақпаратын өңдеудегі қиындықтар (кеңейтілген және жылдам сөйлеуді баяу қабылдау. Мәселені түсіну үшін уақыт қажет. Есту жүктемесі кезіндегі сарқылу-есту зейінінің төмендеуі-сөйлеуді түсінудегі қиындықтар); визуалды және визуалды-кеңістіктік ақпаратты өңдеудегі қиындықтар (кеңістіктегі бағдарлау және кеңістіктік қатынастарды білдіретін сөздерді түсіну қиындықтары: оң-сол, алдында-артында; үстінде-астында. Қағаз парағында бағдарлаудың қиындықтары, жолдың басталуын табу, жолды сақтау және т.б.). ПМПК-да психологиялық-медициналық-педагогикалық тексеру барысында балаларды оқытудағы қиындықтарды анықтау және бағалау.

12. Мазмұндық модуль:

2-тақырып. Инклюзивті білім беру және әлеуметтік-педагогикалық модельге көшу жағдайындағы психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялардың қызметі. Проблемаларды бағалаудың және ЕБҚ бар балаларға көмек көрсетудің медициналық және әлеуметтік-педагогикалық моделін салыстыру. Оқыту проблемасының медициналық моделі баланың бұзылуын көреді; даму проблемалары мен оқу қиындықтарын медициналық диагноздар түрінде бағалау, ал оқыту - арнайы білім беру ұйымдарына бөлу және даму бұзылыстарын түзету. Әлеуметтік-педагогикалық модель баланы оқытудағы қиындықтарды қоршаған орта факторларымен байланыстырады, бағалау ерекше білім беру қажеттіліктерін анықтауға бағытталған, оқыту ЕБҚ бар оқушыларды жалпы білім беру процесіне қосуды және олар үшін арнайы оқу жағдайларын жасауды қамтиды.

Инклюзивті білім беру жағдайындағы психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар қызметінің негізгі бағыттары. ПМПК қызметін ұйымдастыру принциптері: пәнаралық, отбасылық-орталықтандырылған және әлеуметтік-педагогикалық тәсілдер. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды әлеуметтік-педагогикалық жүйелеу: есту қабілеті (нашар еститін және естімейтін), көру қабілеті бұзылған (нашар көретін және зағип), зиятында бұзылыстары, сөйлеу, тірек-қимыл аппараты, қарым-қатынас және әлеуметтік өзара әрекеттесу (аутизм); мінез-құлық, психикалық дамуы тежелген, күрделі бұзылыстары бар балалар.

4-тақырып. Ерекше білім беру қажеттіліктерінің түрлері. ПМПК жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау критерийлері. Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидаларында белгіленген критерийлер негізінде ерекше білім беру қажеттіліктерін сипаттау: 1) оқу жоспары мен оқу бағдарламаларын өзгерту; 2) оқытудың вариативтік, арнайы және баламалы әдістерін пайдалану; 3) оқыту нәтижелерін (оқушының жетістіктерін), критерийлер мен бағалау материалдарын бағалау тәсілдерін өзгерту; 4) оқулықтарды, оқу құралдарын іріктеу, 5) оқыту түрін таңдау; 6) кедергісіз орта құру және оқу орнын бейімдеу; 7) баланы қажетті компенсаторлық және техникалық құралдармен қамтамасыз ету; 8) арнайы психологиялық-педагогикалық көмек (логопед, психолог, арнайы педагог: олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог, педагог-ассистент, әлеуметтік педагог).

Білім беру ұйымдарында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудың және психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің арнайы жағдайларын ұйымдастыру бойынша ПМПК ұсынымдарын жасау.

13. Технологиялық модуль.

6-тақырып. Ерте жастағы балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламалары. Тексеру жүргізу тәртібі мен кезеңдері: отбасының сұратуы мен шағымдары; медициналық және әлеуметтік-психологиялық анамнезді жинау, педагогикалық тексеру, тексеру нәтижелерін талдау және қорыту; білім беру қажеттіліктерін бағалау, қорытынды мен ұсынымдар жасау; отбасына кеңес беру.

Шарттар, жабдықтар, ынталандырушы ойын материалы және ерте жастағы балаларға педагогикалық тексеру жүргізуге қойылатын талаптар. Ерте жастағы балаларды тексеру әдіс-тәсілдері мен әдістемелері. Ерте жастағы баланың дамуын педагогикалық бағалаудың параметрлері мен критерийлері. Ерте балалық шақтағы жетекші қызметті бұзушылықтардың біліктілігі; педагогикалық қорытынды мен ұсынымдар жасау. Даму бұзылыстары бар жас баланың отбасына кеңес берудің алгоритмі мен ерекшелігі. Жеке кеңес беру және баланы оқыту мен тәрбиелеудің үй бағдарламаларын құру.

7-тақырып. Мектеп жасына дейінгі балаларды педагогикалық тексеру және оларға кеңес беру бағдарламалары. Мектеп жасына дейінгі балаларға педагогикалық тексеру жүргізу шарттары, жабдықтары, ынталандырушы ойын материалы және талаптары. Мектепке дейінгі жастағы балаларды тексеру әдіс-тәсілдері мен әдістемелері. Мектеп жасына дейінгі баланың дамуын бағалаудың параметрлері мен критерийлері. Мектепке дейінгі балалық шақтағы жетекші іс-әрекеттің бұзылуының біліктілігі: қорытынды мен ұсыныстар жасау. ЕБҚ бар мектеп жасына дейінгі баланың отбасына кеңес берудің алгоритмі мен ерекшелігі. Жеке кеңес беру және ауыр бұзылыстары (мүгедектігі) бар балаларға арналған үй бағдарламаларын жасау.

8-тақырып. Мектеп жасындағы балаларға педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламалары. Мектеп жасындағы балаларға педагогикалық тексеру жүргізу шарттары, жабдықтары, ынталандырушы материалы және талаптары. Мектеп жасындағы балаларды тексеру әдіс-тәсілдері мен

әдістемелері. Мектеп жасындағы баланың дамуын педагогикалық бағалаудың параметрлері мен критерийлері. Психологиялық-педагогикалық жүйелеуге сәйкес даму бұзылыстары мен оқу қиындықтарының біліктілігі: қорытынды мен ұсыныстар жасау. Мектеп жасындағы баланың отбасына кеңес берудің алгоритмі мен ерекшелігі. Ата-аналарға, мұғалімдерге, білім беру ұйымдарының мамандарына баланы оқыту, тәрбиелеу бойынша жеке кеңес беру және жеке ұсыныстар жасау.

9-тақырып. Аутизмі бар балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламалары. Аутизмі бар балаларға педагогикалық тексеру жүргізу шарттары, жабдықтары, ынталандырушы ойын материалы және талаптары. Аутизмі бар балаларды тексеру әдіс-тәсілдері мен әдістемелері. Аутист баланың дамуын педагогикалық бағалаудың параметрлері мен критерийлері. ПМПК қорытындысы мен ұсынымдарын жасау. Аутизмі бар баланың отбасына кеңес берудің алгоритмі мен ерекшелігі. Жеке кеңес беру және үйде оқыту және тәрбиелеу бағдарламаларын құру.

14. Вариативтік модуль.

11-тақырып. ЕБҚ бар балаларға диагностика мен арнайы педагогикалық көмек көрсетудің заманауи әдістері мен технологиялары. Мектептегі қиындықтарды зерттеу мен бағалаудың нейропсихологиялық әдістері. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды дамыту, оқыту және тәрбиелеу проблемаларын еңсеруде сенсорлық интеграция әдістерін, түзетудің кинезиологиялық, нейропсихологиялық әдістерін, баламалы коммуникация әдістерін, әлеуметтік-педагогикалық әдістерді қолдану.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

15. Курстық оқытудың ұзақтығы Бағдарлама тақырыбына сәйкес 80 академиялық сағатты құрайды.

16. Оқыту аралас форматта жүзеге асырылады: аудиториялық (40 сағат) және қашықтықтан (40 сағат).

17. Білім беру процесі оқытудың интерактивті формалары мен әдістерін қамтиды: дәріс, семинар, топтар мен жұптық практикалық жұмыс, топтық тренинг, мастер-класс, кейс әдісі, мәселелерді бірлесіп шешу.

18. ПМПК мұғалімдерінің Бағдарлама мазмұнын түсіну деңгейін арттыру үшін: топтарда жұмысты кеңінен қолдану, содан кейін талқылау және рефлексия; құжаттамамен жұмыс; шағын топтардағы теория мен кейс-стадидің негізгі мәселелерін талқылау, содан кейін ұжымдық жұмыстарды таныстыру, мұғалімдердің топтық жұмысын оқыту қарастырылған.

7. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

19. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету:

- 1) педагог кадрлардың біліктілігін арттыру бағдарламасы;
- 2) зерттеп-қарау процесі мен нәтижелерін талдауға және ерекше білім беру

қажеттіліктерін бағалауға арналған үлестірме материалдар. Педагогикалық зерттеу нәтижелері бойынша қорытынды мен ұсынымдар жасау процесін суреттейтін үлестірме материалдар;

3) психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар педагогтерінің қызметін ұйымдастыратын және олардың жұмысының мазмұнын ашатын құжаттама пакеті;

4) ЕБҚ бар балалардың әртүрлі санаттары үшін ПМПК қорытындысы мен ұсынымдарының үлгілері;

5) тыңдаушылармен кері байланыс парақтары, қорытынды бақылау және өзіндік жұмыс материалдары.

8. Оқу нәтижелерін бағалау

20. Тыңдаушылардың дағдыларын қалыптастыруды және білімдерін бағалауды бақылау мақсатында: экспресс-сауалнамалар, өзіндік жұмыстар, қорытынды бақылау жұмыстары жүргізіледі. Өзіндік және бақылау жұмыстарына арналған тапсырмалар, кері байланыс үшін сауалнама парақтары, тест тапсырмалары курстың оқу-әдістемелік кешеніне (бұдан әрі - ОӘК) енгізілген.

21. Тыңдаушылардың кәсіби құзыреттіліктерінің қалыптасу деңгейін анықтау, Бағдарлама мазмұнын игеру үшін профессорлық-оқытушылар құрамы кері байланысты жүзеге асыру үшін Бағдарламаның әрбір тақырыбы шеңберінде бақылау тапсырмаларын (өзіндік жұмыстар, сауалнама парақтары және т.б.) және қорытынды бақылау жұмысын әзірлейді. Алынған кері байланыс негізінде дәрістер мен практикалық сабақтардың мазмұнына түзетулер енгізіледі, қосымша материалдар таңдалады (құжаттама үлгілері, әдебиеттер тізімі, дидактикалық материалдар, бейнематериалдар тізімі және т.б.), Бағдарлама мазмұнына қосымша түсіндірулер жүргізіледі. Қорытынды бақылау жұмысын орындау мынадай критерийлерге сәйкес бағаланады: іске асырылмаған (дұрыс жауаптар ұсынылмаған), ішінара іске асырылған (дұрыс жауаптар 50%-дан аз), орташадан жоғары іске асырылған (дұрыс жауаптар 50% - 70% аралығында), толық іске асырылған (дұрыс жауаптар 70-100%). Қорытынды тестілеуден өту және біліктілікті арттыру курсы аяқтау үшін дұрыс жауаптардың кемінде 70% жинау қажет. Қорытынды бақылау жұмысының нәтижелері негізінде курстан кейінгі сүйемелдеу кезеңінде консультациялардың мазмұны жоспарлануда.

9. Курстан кейінгі сүйемелдеу

22. Тыңдаушыларды курстан кейінгі сүйемелдеу келесідей түрлерде жүзеге асырылады:

- жеке, топтық консультациялар (оның ішінде бейнеконференция режимінде);

- мәтіндік және бейне материалдарды пайдалана отырып, әдістемелік және нормативтік-құқықтық сүйемелдеу;

- әдістемелік тақырыптық семинарлар (оның ішінде вебинарлар);
- дөңгелек үстелдер.

10. Негізгі әдебиеттер тізімі

1 «Білім туралы» ҚР Заңы (10.06.2020 жылғы жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен.).

2 «Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 11 шілдедегі № 343-II Заңы.

3 «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» ҚР 2021 жылғы 26 маусымдағы № 56-VII ҚРЗ Заңы.

4 «Мемлекеттік білім беру ұйымдары қызметкерлерінің үлгілік штаттарын бекіту туралы». ҚР Үкіметінің 2020.06.03 № 346 қаулысының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 30 қаңтардағы N 77 қаулысы.

5 Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарын қоспағанда, тиісті үлгідегі және түрдегі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы: ҚР Оқу-ағарту министрінің 31.03.2025 № 59 бұйрығының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 31 тамыздағы № 385 бұйрығы.

6 Педагог лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы: ҚР Оқу-ағарту министрінің 30.04.2025 № 98 бұйрығының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 13 шілдедегі № 338 бұйрығы.

7 Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидалары мен бағдарламаларын бекіту туралы: ҚР Оқу-ағарту министрінің 06.05.2025 № 104 бұйрығының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 4 бұйрығы.

8 Білім беру ұйымдарында психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметі қызметінің қағидаларын бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2025 жылғы 29 сәуірдегі № 92 бұйрығы.

9 Мемлекеттік білім беру ұйымдары қызметкерлерінің үлгілік штаттарын бекіту туралы: ҚР ОАМ 16.04.2025 № 77 бұйрығының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы 21 шілдедегі № 224 бұйрығы.

10 Қазақстан Республикасының бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы: 18.08.2023ж. № 264 өзгертулермен мен толықтырулармен ҚР БҒМ 08.11.2012ж. № 500 бұйрығы.

11 Жергілікті атқарушы органдар көрсететін психологиялық-педагогикалық қолдау саласында мемлекеттік қызметтер көрсету қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 27 мамырдағы № 223 бұйрығына өзгерістер мен толықтыру енгізу

туралы: Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2025 жылғы 28 ақпандағы № 33 бұйрығы.

12 «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарында білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылауды, аралық және қорытынды аттестаттауды жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы». ҚР Оқу-ағарту министрінің 30.04.2025 № 98 бұйрығының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығы.

13 Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары педагогтерінің жүргізуі үшін міндетті құжаттардың тізбесін және олардың нысандарын бекіту туралы: ҚР Оқу-ағарту министрінің 30.04.2025ж. № 98 бұйрығының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығы.

14 Инклюзивті білім беру жүйесінде психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялардың қызметін ұйымдастыру: әдістемелік ұсынымдар. - Алматы, 2020.

15 Психологиялық-медициналық-педагогикалық консультацияларда диагностика мен кеңес берудің ұйымдастырушылық-әдістемелік негіздері. - Алматы 2023.

16 Д.Б. Эльконин. Некоторые вопросы диагностики психического развития детей. Избранные психологические труды. - М.,1989.

17 Психолого-педагогическая диагностика. Оқу құралы./И.Ю. Левченконың, С.Д.Забрамнойдың ред. - М., 2003.

18 Диагностика психического развития в раннем детстве.- /Р.А.Сулейменованың жалпы ред. 3-ші бас. Оқу-әдістемелік құрал, Алматы 2014.

19 Психолого-медико-педагогическое обследование детей дошкольного и младшего школьного возраста/пфк Р.А.Сулейменованың жалпы ред: Оқу-әдістемелік құрал. 3-ші бас. Алматы, 2014.

20 Диагностика проблем обучения и воспитания детей раннего дошкольного и школьного возраста. Психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар мамандарына арналған әдістемелік ұсынымдар/ құр. авт. А.К. Ерсарина. - Алматы 2014.

21 Детский аутизм. Диагностика и консультирование. Практическое руководство для специалистов психолого-медико-педагогических консультаций. /құрастырушы-авторлар А.К. Ерсарина, Р.К. Айтжанова / - Алматы – 2011.

22 Психолого-медико-педагогическое обследование детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата. Оқу-әдістемелік құрал. Алматы.,2006.

23 Индивидуализация учебно-воспитательного процесса школьников с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе: метод. рекомендации/И.Г.Елисеева. - Алматы: АИБД ҰҒПО, 2021. [<https://www.special-edu.kz/> электрондық ресурсы].

24 Психолого-педагогическая диагностика трудностей школьного обучения: әдіст. ұсынымдар/А.К.Ерсарина. - Алматы: АИБД ҰҒПО, 2024.

Қосымша әдебиеттер тізімі

25 «О принципах политики и практической деятельности в сфере образования лиц с особыми потребностями» Саламан декларациясы. 1995 ж.

26 ҚР БҒМ 05.05.2020ж. № 182 бұйрығының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 қаулысымен бекітілген Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (бастауыш, негізгі орта, орта).

27 Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартын бекіту туралы ҚР Оқу-ағарту министрінің 15.04.2025ж. № 74 бұйрығының редакциясындағы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы.

28 Мектепке дейінгі, орта білім беру ұйымдарын, сондай-ақ арнайы білім беру ұйымдарын жабдықтармен және жиһазбен жарақтандыру нормаларын бекіту туралы (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы 3 шілдедегі № 193 бұйрығымен енгізілген өзгерістермен ҚР БҒМ 22.01.2016ж. № 70 бұйрығы.

29 Қазақстан Республикасының бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарлары. ҚР БҒМ 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығы.

30 Л.Ф. Обухова. Детская (возрастная) психология. – М., 1996.

31 Мониторинг процесса внедрения обновленного содержания образования во 2, 5, 7 классах в общеобразовательных школах. Аналитический материал. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2017.

32 И.Г.Елисеева, А.К.Ерсарина. Психолог-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе. Түз. екінші бас. Алматы. 2023. [<https://www.special-edu.kz/> электрондық ресурсы].

33 Учебно-методические комплексы для обучающихся с нарушением интеллекта. [//www.special-edu.kz](https://www.special-edu.kz/).

34 Организационно-методические основы оказания помощи детям с двигательными и ментальными нарушениями/А.К.Ерсарина, А.К.Абдрахманова, А.С.Токарева. - Алматы: АИБД ҰҒПО, 2024. [<https://www.special-edu.kz/> электрондық ресурсы].

«Балалардың ерекше білім беру
қажеттіліктерін диагностикалаудың,
кеңес берудің және бағалаудың
заманауи тәсілдері мен технологиялары»
педагогтердің біліктілігін арттыру
курстарының білім беру бағдарламасына
1-қосымша

Күндізгі және аралас оқыту режиміндегі курстың оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақтар тақырыбы	Дәріс	Практ. саб.	СӨЖ, сынақ	Барлығы
1	Нормативтік-құқықтық модуль:	4			4
1.1	Инклюзивті және арнайы білім беру саласындағы халықаралық және отандық заңнамалық база. ПМПК қызметін нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету.	4			4
2	Психологиялық-педагогикалық модуль:	8		4	12
2.1	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар топтары. ЕБҚ бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы.	4		2	6
2.2	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы қиындықтарды психологиялық-педагогикалық жүйелеу және оны ПМПК-да психологиялық-педагогикалық диагностикада қолдану.	4		2	6
3	Мазмұндық модуль:	16	8		24
3.1	Инклюзивті білім беру жағдайындағы психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар қызметінің негізгі бағыттары. Проблемаларды бағалаудың және ЕБҚ бар балаларға көмек көрсетудің медициналық және әлеуметтік-педагогикалық моделі. ПМПК қызметін ұйымдастыру принциптері.	8			8
3.2	Ерекше білім беру қажеттіліктерінің түрлері. ПМПК жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау критерийлері.	4	4		8
3.3	ПМПК қызметінің негізгі бағыттары. ПМПК-да кешенді тексеру мен кеңес берудің жалпы принциптері мен тәртібі.	4	4		8
4	Технологиялық модуль:	16	16		32
4.1	Ерте жастағы балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламасы.	4	4		8
4.2	Мектеп жасына дейінгі балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламасы.	4	4		8
4.3	Мектеп жасындағы балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламасы.	4	4		8
4.4	Аутизмі бар балаларды педагогикалық тексеру және кеңес беру бағдарламасы.	4	4		8

5	Вариативті модуль:	4		4	8
5.1.	ЕБҚ бар балаларға диагностика мен арнайы педагогикалық көмек көрсетудің заманауи әдістері мен технологиялары.	4		4	8
Барлығы:		48	24	8	80